

METODICKÁ PŘÍRUČKA PŘÍRODOVĚDNÉ VZDĚLÁVÁNÍ (2021)

Přírodovědné vzdělávání

Přírodovědné vzdělávání má potenciál přispět k porozumění světa kolem nás v souvislostech. Cílem této metodické příručky je vytvořit odborné zázemí i praktické úlohy, které budou přírodovědné obory a jejich poznatky propojovat. Mezi přírodovědné vzdělávací obory v kurikulu základní školy patří fyzika, chemie, přírodopis a zeměpis.

Na vyšších stupních pak fyzika, chemie, biologie a geografie a geologie. Pro pochopení rolí jednotlivých oborů je nutné si je charakterizovat.

Fyzika

Fyzika jako vědní obor popisuje jevy a děje kolem nás, od vesmíru po atom. Pochopení, nebo jen prosté uplatnění, základních fyzikálních zákonů a principů umožňuje žákům zcela nový pohled na svět a věci okolo sebe, které v budoucnu mohou svými objevy a vynálezy zdokonalovat, vylepšovat, nebo v případě „světa“ i zachraňovat, a to vše v rámci „trvale udržitelného života“.

Pro pochopení fyzikálních jevů a zákonitostí je důležité nejen slyšet teorii mnohdy doplněnu o matematický aparát, ale hlavně dané jevy vidět (nebo slyšet), najít v nich fyzikální děje, na které následně napasovat fyzikální znalosti a pak s dějem experimentovat. Fyzikální pokus prožitý na vlastní „kůži“ by měl být nosným prvkem fyzikálního poznávání.

V současné době prochází planeta globální změnou klimatu, a právě technologie a pravidla chování postavené na základě získaných poznatků z fyziky a ostatních přírodních věd by nám měly pomoci se s touto změnou vyrovnat, zpomalit ji či nejlépe zastavit. A právě vnesení principu trvale udržitelného života do výuky nejen fyziky by mělo způsobit, že pro budoucí generace bude tento způsob myšlení samozřejmostí.

Chemie

Chemie je obor, jehož cílem je zkoumání látek a jejich přeměn, zjišťovat podmínky, za kterých tyto děje probíhají, dále hledat možnosti, jak zjištěné informace prakticky využívat.

Vede žáky k poznání chemických látek, kdy každá látka může pomáhat, ale zároveň být i jedem, záleží na jejím množství. Žáci zkoumají na makroskopické úrovni vlastnosti látek jako předpoklad vnímání chemických změn. Dále žáky vede k zjištění důležitosti rovnováhy v přírodě, tj. při chemických reakcích, které v ní probíhají.

Změny vlastností sledovaných látek jsou vysvětlovány v chemii na submikro úrovni, tj. v úrovni částicového složení látek. Žáci získávají informace o tom, jak se chovat bezpečně a účelně při zacházení s chemickými látkami s ohledem na ochranu přírody i vlastního zdraví. Získané vědomosti a dovednosti se pak propojují prostřednictvím symbolické roviny, kde se propojí makro a submikro úroveň.

V rámci výuky chemie na základní škole se nám jeví jako klíčové i propojení se vzdělávací oblastí Člověk a společnost. Tato oblast „prosakuje“ do dalších částí, které se prolínají učivem osmé a deváté třídy. Je to například při historických souvislostech vzniku látek, jejich zkoumání a využívání, dále u vlivu mediálních informací a reklamy na chování lidí nebo velkým tématem jsou nebezpečné látky a jejich zneužití.

Přírodopis, biologie

Přírodopis (biologie) učí žáky porozumět přírodě kolem sebe, kdy živá a neživá příroda jsou již velmi silně propleteny. Vysvětluje vztahy mezi organismy a jejich prostředím, kdy učíme žáky vnímat, že člověk je součástí přírody, učíme se „být s přírodou“ a ne se z ní vydělovat a pak s ní teprve navazovat nějaký vztah. Žáci zkoumají život od základních stavebních látek – buněk, přes chemické a fyzikální děje v organismech až po různorodé ekosystémy Země. Používají k tomu metody pozorování, měření a pokusu, důležitou součástí je i práce s daty, kritické hodnocení informací i výsledků vlastní činnosti a využití získaných znalostí v praktickém životě.

Na vzdělávací obor přírodopis ve vzdělávací oblasti Člověk a příroda v RVP ZV navazují vzdělávací obory Biologie a Geologie v RVP G jako báze pro příslušné učební předměty, někde se také samostatně vyčleňuje učební předmět Ekologie.

Zajímavá témata vychází z aktuálního dění i běžného života, ať už se jedná o nemoci sužující lidstvo, ohrožení biodiverzity a půdy, vliv člověka na ekosystémy, nebo budoucnost geneticky upravených organismů.

Zeměpis, geografie

Zeměpis (geografie) vede žáky ke geografickému myšlení. Žáci studují vztah člověka / lidské společnosti a přírodního prostředí a jeho změny v čase a prostoru. Žáci se učí analyzovat, interpretovat, kriticky hodnotit, ale také sami vytvářet datové a mapové podklady a sbírat informace v terénu. Nedílnou součástí práce s geografickými daty je také jejich digitální zpracování. Aplikace získaných poznatků na úrovni jedince má význam pro praktický život (lokální úroveň). Od lokálního směřujeme ke globálnímu pojetí, tedy nejen k udržitelnému životu na úrovni jedince, ale celé společnosti k trvale udržitelnému životu na Zemi.

Ačkoli je zeměpis umístěn ve vzdělávací oblasti Člověk a příroda, zásadní je propojení a interakce přírodní a socioekonomické sféry našeho světa. Díky své interdisciplinární pozici mezi vědními obory běžně využívá poznatky přírodních, humanitních i technických vědních oborů.

